

Inrichting, organisatie & bekostiging

Een kijkje in de keuken van Opleiden met Esprit

—

Martijn Meerhoff
Judith de Ruijter

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1 Inrichting & organisatie	5
2 Bekostiging & facilitering	7
3 Knelpunten & kansen	9
4 Ten slotte	10

Inleiding

Partnerschappen Samen Opleiden en Professionaliseren zijn druk doende om op basis van ambities ontwikkelingen in gang te zetten en te houden. Om dit te realiseren komt altijd de vraag naar (financiële) inrichting en organisatie om de hoek kijken. Welke afwegingen maken partnerschappen hierbij? Hoe kunnen andere partnerschappen in het land daarvan leren en er het gesprek met elkaar over aangaan?

Het Platform Samen Opleiden & Professionaliseren heeft een aantal praktijkcasussen op het gebied van de (financiële) inrichting en organisatie van partnerschappen Samen Opleiden onderzocht, waaronder [Opleiden met Esprit](#). Deze casussen leveren een belangrijke bijdrage aan het voeren van het bestuurlijk traject over de toekomst van het samen opleiden.¹ De casussen bieden tevens inspiratie aan andere opleidingsscholen ten aanzien van de (financiële) inrichting en organisatie in relatie tot de ambities en ontwikkelingen.

Opleiden met Esprit deelt graag haar kennis en ervaring via deze Praktijk in Zicht publicatie.

Reeks praktijkcasussen over inrichting, organisatie & bekostiging

1. Partnerschappen Oids Twente (Twente Oost, Twente West)
2. AOS'en OMO (AOS Noordoost-Brabant, AOS Midden-Brabant, AOS West-Brabant, AOS Zuidoost-Brabant)
3. Regionale Opleidingsschool Amstelland (ROSA)
4. Zeeuwse Academische Opleidingsschool (ZAOS)
5. CKC Drenthe - NHL Stenden Hogeschool
6. Opleiden met Esprit

1. Het Ministerie van OCW, de lerarenopleidingen (VH, VSNU) en de sectorraden zijn momenteel met elkaar in gesprek over de toekomst van samen opleiden en professionaliseren. Het Ministerie van OCW, VH, VSNU en de sectorraden zien in de opleidingsscholen een belangrijke meerwaarde. Een belangrijk punt van dit bestuurlijk gesprek tussen OCW en de sectorraden is de bekostiging van het samen opleiden.

1 Inrichting & organisatie

Typering van het partnerschap

In Opleiden met Esprit, een opleidingsschool voor po en vo, werken de volgende partijen samen: Esprit Scholen, de lerarenopleidingen en pabo van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) en het ILO en de universitaire pabo van de Universiteit van Amsterdam (UvA). Esprit Scholen is penvoerder van de opleidingsschool.

De opleidingsschool is zeer divers wat betreft de deelnemende scholen: primair en voorgezet onderwijs, van praktijkonderwijs tot en met gymnasium alsmede internationale scholen en tweetalig havo en vwo. De opleidingsschool biedt een breed arsenaal aan opleidingstrajecten voor studenten: eerste- en tweedegraads vo, pabo en academische pabo, voltijd, deeltijd, zij-instroom, minor etc. Inductiebeleid is structureel geïntegreerd in de opleidingsschool.

In totaal telt de opleidingsschool jaarlijks circa 150 studenten, waarvan het merendeel studenten in het vo. In totaal volgen per jaar circa 20 tot 30 pabo-studenten een traject in de opleidingsschool. In de opleidingsschool participeren zowel vo- als po-scholen. Dit biedt mooie ontwikkelmogelijkheden voor de studenten: zij bezoeken de scholen over en weer. Daarmee kunnen studenten van de lerarenopleidingen kennismaken met het werken in het po; studenten van de pabo kunnen kennismaken met het vo-werkveld.

Het aandeel van het po binnen de opleidingsschool is aan het groeien: de opleidingsstructuur in het po wordt steeds verder geprofessionaliseerd, waardoor er ruimte voor meer studenten ontstaat.

Alle categorieën studenten zijn vertegenwoordigd binnen de opleidingsschool. Het grootste deel van de studenten is voltijd regulier, ofwel tweedegraads ofwel post-initieel eerstegraads. Opvallend: relatief weinig studenten volgen de eerstegraads kopopleiding van het hbo; vrijwel alle eerstegraads studenten in de opleidingsschool zijn

studenten van de UvA. Dit is waarschijnlijk te verklaren doordat studenten van de eerstegraads kopopleiding van het hbo vaak reeds een aanstelling hebben op een school en het werkplekleren dan ook plaatsvindt binnen de eigen school. Er is binnen Opleiden met Esprit ook altijd een aantal zij-instromers en minor studenten actief, evenals enkele leraren die een tweede bevoegdheid halen.

Er is niet direct behoefte aan uitbreiding van het aantal trajecten binnen de opleidingsschool; wel is er behoefte aan uitbreiding van het aantal po-studenten. Ook zijn er wensen voor inhoudelijke doorontwikkeling van de (trajecten binnen de) opleidingsschool en een structurele(re) inbedding van de rol van onderzoek binnen de opleidingsschool.

Historie

Opleiden met Esprit is sinds 2009 door OCW erkend als opleidingsschool voor vo. Sindsdien is steeds meer aansluiting gezocht met het po. Sinds een aantal jaren is Opleiden met Esprit, na een positieve beoordeling door NVAO, ook erkend als opleidingsschool voor het po.

De academische werkplaats

Het afgelopen jaar is Opleiden met Esprit in samenwerking met een andere opleidingsschool in Amsterdam en in samenwerking met de HvA en UvA/ ILO gestart met een [academische werkplaats](#). Dit project wordt deels gesubsidieerd door de Gemeente Amsterdam en deels door de deelnemende besturen/opleidingen zelf. In deze onderzoekswerkplaats werken leraren van verschillende scholen en opleidingsinstituten samen aan onderzoek vanuit een gemeenschappelijk, overkoepelend thema. Dit initiatief is genomen, omdat de opleidingsscholen – ook na verdwijnen van de academische kop – onverminderd waarde hechten aan onderzoek als manier van opleiden, professionaliseren en werken aan schoolontwikkeling. In deze fase nemen alleen leraren deel aan de werkplaats, het idee is om in de toekomst ook studenten hierin te laten participeren.

Meer lezen over onderzoek binnen Opleiden met Esprit? [Klik hier](#).

Visie van de opleidingsschool

- Leraren in opleiding opleiden tot start- en 'stadsbekwaamheid', zodat zij onderwijs kunnen verzorgen dat past bij de diversiteit die Amsterdam biedt, bijvoorbeeld qua onderwijssoorten, leerlingpopulatie en lerarenpopulatie.
- Verbinden van het samen opleiden met onderzoek.
- Opleiden van studenten, begeleiden van starters en professionaliseren van zittend personeel zoveel mogelijk met elkaar verbinden.

Kenmerken van de opleidingsschool

- Diversiteit is de kracht van Esprit Scholen. In de opleidingsschool krijgen studenten de mogelijkheid om zo breed mogelijk ervaring op te doen. Concreet betekent dit dat studenten vaak hun tweede en soms derde stage doen op een andere Esprit-school met een ander schooltype. Ook kunnen tweedegraadsstudenten ervaring opdoen op het gymnasium en lopen eerstegraadsstudenten mee in het vmbo.
- Een mooie meerwaarde binnen Opleiden met Esprit is de uitwisseling tussen po en vo. Studenten bezoeken de scholen over en weer. Ter illustratie: de vo-studenten bezoeken een po-school en voeren kijkopdrachten uit,

daar waar het po en vo elkaar raken (doorstroom po-vo).

De barrières tussen po en vo zijn nog groot, zowel in de opleidingen, als qua cao en andere regelgeving. In de toekomst zou er nog meer meerwaarde mogelijk zijn in de samenwerking tussen po en vo, als de barrières verder kunnen worden doorbroken.

- De opleiders vanuit zowel de scholen als de lerarenopleidingen vormen binnen Opleiden met Esprit één opleidingsteam met gedeelde uitgangspunten, gekoppeld aan een structurele overleg- en evaluatiestructuur. Dit resulteert in een betere sturing op de kwaliteit van het samen opleiden.
- De intensieve afstemming en samenwerking binnen de opleidingsschool vraagt dat je elkaar voldoende moet zien en spreken; dit vereist ook voldoende tijd en middelen.
- De aanwezigheid van jonge, enthousiaste studenten en leraren kan op de scholen een groot verschil maken. Dit heeft bij meerdere scholen in het partnerschap geleid tot cultuurveranderingen. Via de studenten en leraren komt ook nieuwe kennis over leren, klassenmanagement, pedagogiek etc. de scholen binnen.
- De opleidingsschool heeft een belangrijk aandeel in de werving en selectie van nieuwe leraren voor de scholen van Esprit Scholen.

Organisatiestructuur

Stuurgroep

- Samenstelling: CvB Esprit, Domeinvoorzitter HvA-DOO, Directeur UvA-ILO en Portefeuillehouder MT
- Taken/verantwoordelijkheden: Aansturen op hoofdlijnen, realisering van randvoorwaarden, vaststelling beleid

Kerngroep Espritbreed (KEB)

- Samenstelling: Portefeuillehouder MT en Projectleider, 2 Instituutsopleiders, schoolopleider Esprit
- Taken/verantwoordelijkheden: Voorbereiden beleidsvoorstellen, aansturing op dagelijkse gang van zaken, afstemming werkwijzen tussen de scholen, voorbereiden van bijeenkomsten van de stuurgroep en de WEB

Werkgroep Espritbreed (WEB)

- Samenstelling: Projectleider, Instituuts- en schoolopleiders en schoolleiders
- Taken/verantwoordelijkheden: Uitvoering beleid, organisatie van de dagelijkse gang van zaken, afstemming organisatie en werkwijze tussen de scholen

Werkgroepen per scholen

- Samenstelling: Schoolopleiders, instituutsopleider, de portefeuillehouder schoolleiding en/of met docent(en) met onderzoekstaken
- Taken/verantwoordelijkheden: Uitvoeren beleid, praktische organisatie "Opleiden met Esprit" op de school

De financiële besluitvorming vindt plaats bij de penvoerder (Esprit Scholen). De penvoerder verdeelt de middelen over de scholen (op basis van de studentenaantallen) en neemt diensten (professionaliseringsactiviteiten) af van de lerarenopleidingen op facturatie basis. De financiën worden besproken in de kerngroep; de stuurgroep bespreekt de financiën niet. De kerngroep informeert het MT van Esprit Scholen en vraagt instemming van het College van Bestuur.

Inductie maakt integraal onderdeel uit van de (structuur van de) opleidingsschool. De HR-afdeling sluit daarom soms ook aan bij overleg van de kern- en werkgroep, aangezien inductie onderdeel uitmaakt van HR-beleid.

Rollen in de opleidingsschool

- Penvoerder
- Portefeuillehouder Opleiden met Esprit (vanuit MT)
- Coördinerend schoolopleider (1 vo, 1 po)
- Secretaris
- Schoolopleider
- Werkplekbegeleider
- Instituutsopleider
- Leraar met onderzoekstaken
- Leden stuur- en kerngroep

Professionaliseringsbijeenkomsten binnen Opleiden met Esprit

Jaarlijks worden er drie professionaliseringsbijeenkomsten georganiseerd voor studenten en starters samen. In de voorbereiding en opzet van deze bijeenkomsten spelen de school- en instituutsopleiders een grote inhoudelijke rol.

Voor starters is deelname aan deze bijeenkomsten niet verplicht, voor studenten wel. Alle starters binnen Esprit Scholen worden uitgenodigd voor deze bijeenkomsten.

2 Bekostiging & facilitering

Bijdragen aan de opleidingsschool

- [Regeling Tegemoetkoming Kosten Opleidingsscholen](#).
- Esprit Scholen investeert zelf sterk in haar opleidingsschool en legt jaarlijks een eigen bijdrage van 50.000 euro in ten behoeve van de opleidingsschool. Deze eigen bijdrage wordt ingezet ten behoeve van, onder meer, de uren van de schoolopleiders voor de begeleiding van starters, organisatie van onderzoekstrainingen en deelname aan externe projecten. Vanuit Esprit Scholen zijn er de afgelopen twee jaren bovendien extra middelen vrijgemaakt om de formele aansluiting van de po-scholen binnen de opleidingsschool te realiseren, o.a. door opleidingstrajecten tot coach of opleider te financieren.
- De scholen dragen in sommige gevallen ook uit eigen middelen (op schoolniveau) bij aan activiteiten en/of projecten in het kader van opleiden in de school.
- De Gemeente Amsterdam heeft een aanvullende subsidie voor twee jaar verstrekt voor de onderzoekswerkplaats, waarin Opleiden met Esprit samenwerkt met een andere opleidingsschool (in totaal 300.000 euro voor de twee opleidingsscholen en participerende opleidingen).

Kostenposten binnen de opleidingsschool

Soort kosten	Omschrijving
Basiskosten	Facilitering diverse betrokkenen
Professionalisering	O.a. trainingen, professionaliseringsbijeenkomsten voor starters en studenten, additionele investeringen (bijv. trainingen tot coach of opleider) voor professionalisering po).
Onderzoekswerkplaats	Ureninzet leraren en onderzoekers instituten voor deelname aan werkplaats)
Inductie	Ureninzet schoolopleiders t.b.v. begeleiden starters
Overig	O.a. jaarlijkse conferentie, PR en communicatie

Afspraken over facilitering

De afspraken over de facilitering van schoolopleiders, werkplekbegeleiders en leraren met onderzoekstaken zijn binnen de opleidingsschool vastgelegd:

- Voor schoolopleiders geldt een richtlijn van 320 uur per jaar voor het opleiden van studenten. Het aantal uren hangt af van de studentenpopulatie. Uitgangspunt voor de richtlijn is dat er circa 25 studenten in de school zijn. Als dit er meer of minder zijn, dan wordt de hoeveelheid uren in overleg bepaald.
- Voor schoolopleiders geldt een richtlijn van 160 uur per jaar voor het begeleiden van starters. Ook hiervoor geldt dat het exacte aantal uren afhangt van de populatie; als er veel starters in de school zijn is het mogelijk om in overleg meer uren toe te kennen.
- Voor werkplekbegeleiders geldt een richtlijn van 40 uur per jaar, waarvan 20 uur wordt bekostigd vanuit de beschikbare uren voor deskundigheidsbevordering.

De overige 20 uur wordt bekostigd vanuit de middelen van de opleidingsschool.

- Voor leraren met onderzoekstaken geldt een richtlijn van 168 uur voor een periode van twee jaar, waarvan 120 uur wordt besteed in het eerste jaar en 48 uur in het tweede jaar (om studenten te helpen met onderzoek en het implementeren van resultaten in de school).
- Deelnemers aan de academische werkplaats zijn gefaciliteerd met 320 uur per schooljaar, voor de duur van twee schooljaren.

Bovengenoemde afspraken zijn vastgelegd in het opleidingsplan. Hierin worden de taken van de diverse rollen beschreven evenals de uren. De scholen nemen dit in hun taakbeleid op. Voor de instituutopleiders zijn geen afspraken gemaakt over facilitering; dit ligt bij het taakbeleid van de lerarenopleidingen.

3 Knelpunten & kansen

Knelpunten en risico's

- Als je als opleidingsschool ambities hebt op het gebied van onderzoek, dan zijn de middelen vanuit de Regeling Tegemoetkoming Kosten Opleidingsscholen niet toereikend. Voor deze ambities zijn extra bijdragen en (incidentele) middelen nodig. Deze financiering is niet structureel geborgd, terwijl de meerwaarde van onderzoek in de opleidingsschool groot is.
- Onderdeel van de visie van Opleiden met Esprit is het verbinden van het samen opleiden met onderzoek. Gesignaleerd wordt dat de rol van onderzoek binnen de lerarenopleidingen in de afgelopen vijf jaren is teruggelopen: studenten doen in hun opleiding minder onderzoek. Dat maakt het moeilijker om studenten te blijven betrekken in de doelen van de opleidingsschool op onderzoeksgebied. De betrokkenheid van studenten bij onderzoek is nu, meer dan voorheen, sterker verbonden aan de individuele voorkeuren van de student.
- De opleidingsschool heeft geen zicht op de facilitering van instituutopleiders vanuit de opleidingsinstituten. Hierdoor is het bijvoorbeeld moeilijk om grip te krijgen op de rol van onderzoek binnen de lerarenopleidingen.
- De scheiding tussen de onderwijssectoren (po, vo, ho) maakt dat sommige ambities (bijvoorbeeld ten aanzien van vernieuwende modellen zoals de 'lab schools') moeilijk te realiseren zijn.

Kansen

- De meerwaarde van het samen opleiden is enorm. Naast de meerwaarde voor de kwaliteit van de opleiding van (aankomend) leraren, is er grote meerwaarde op het gebied van de onderwijskwaliteit en de open cultuur op de scholen, kennisontwikkeling, professionalisering etc. Het realiseren van die meerwaarde vraagt wel jaren investeren, het veranderen van de cultuur en professionaliseren van alle betrokken medewerkers. Dit is niet mogelijk zonder de middelen uit de Regeling Tegemoetkoming Kosten Opleidingsscholen.
- Een grote kans om de opleidingsschool verder te versterken is vergroting van de rol van onderzoek. Vanuit deze gedachtegang is Opleiden met Esprit gestart met de academische werkplaats.
- Er zijn diverse wensen voor doorontwikkeling, bijvoorbeeld om eerstegraads studenten ook vmbo-ervaring op te laten doen in de vorm van een soort 'plustraject', met extra ondersteuning en scholing op dit vlak. Ook zijn er wensen voor uitbreiding en intensivering van de samenwerking tussen po en vo. Dit raakt echter direct de curricula van de lerarenopleidingen, waar de opleidingsschool beperkte invloed op heeft. Hiervoor is intensievere samenwerking nodig.
- De genoemde kansen voor doorontwikkeling vragen intensieve samenwerking over sectoren heen. Die samenwerking wordt momenteel belemmerd door de formele scheiding tussen po, vo en ho, bijvoorbeeld in de wet- en regelgeving. Als de leerling en student meer centraal komen te staan, kunnen po, vo en ho beter samenwerken en worden (sectoroverstijgende) initiatieven en onderwijsontwikkelingen meer kansrijk.
- Door inductietrajecten te integreren in de opleidingsschool is het HR-beleid van de scholen dichter komen te staan bij het opleidingsbeleid van Opleiden met Esprit. Deze verbinding werpt mooie vruchten af. Zo helpt het de HR-medewerkers om een betere invulling te geven aan het strategisch HR-beleid. Voor het Platform Samen Opleiden & Professionaliseren zijn HR-professionals die verbonden zijn aan opleidingsscholen ook een interessante en belangrijke doelgroep om te betrekken in de activiteiten.

4 Tenslotte

Als je nauwere en structurelere verweving wil realiseren tussen de opleidingen en de scholen, dan dient de wijze waarop de bekostiging is georganiseerd kritisch onder de loep te worden genomen. De opleidingsschool is hierin de eerste (zeer succesvolle) stap en kan een mooie opmaat vormen naar een andere manier van werken waarbij opleidingen en scholen nog meer met elkaar verweven worden. Met andere woorden: de volgende stap is om te komen tot een definitievere brug tussen het afnemend veld en de lerarenopleidingen. Een meer verregaande integratie kan bijvoorbeeld worden gerealiseerd via een model zoals de 'lab schools'.

Verder is het van groot belang om onderzoek binnen de opleidingsscholen niet los te laten. Dit is een groot risico gezien het wegvallen van de subsidie voor de academische kop. Het onderzoek binnen de opleidingsscholen levert veel op wat betreft bijvoorbeeld professionalisering, verbetering van de lespraktijk en opbrengstgericht analyseren en werken. Ook maakt het de loopbaanpaden van leraren veel interessanter. Nu haken academici soms af, omdat er te weinig mogelijkheden om hun onderzoeksvaardigheden in te zetten binnen het onderwijs. Het bieden van de mogelijkheid tot onderzoek maakt het docentberoep breder én aantrekkelijker voor een grotere groep.

Meer weten?

Martijn Meerhoff

m.meerhoff@cartesius2.nl

Platform Samen Opleiden & Professionaliseren

Binnen het Platform Samen Opleiden & Professionaliseren bundelen schoolbesturen, scholen en lerarenopleidingen hun krachten om samen een duurzame inrichting van opleiding én professionalisering voor leraren te realiseren. Het platform zet zich in voor versterking van de samenwerking tussen besturen, scholen en lerarenopleidingen in het primair en voortgezet onderwijs rond dit thema.

Meer informatie

Voor al uw vragen over samen opleiden en professionaliseren kunt u terecht bij:

PO-Raad Projectleider

Gea Spaans

platformsamenoopleiden@poraad.nl • 030 – 31 00 933

VO-raad Projectleider

Nienke Wirtz

platformsamenoopleiden@vo-raad.nl • 030 – 232 48 00

Colofon

Auteurs: Martijn Meerhoff en Judith de Ruijter / Vormgeving: BUREAUBAS / Fotografie: Larissa Rand

Druk: Arnoud Franke, Drukproef / Datum: December 2018

www.platformsamenoopleiden.nl

Het Platform Samen Opleiden & Professionaliseren is een initiatief van de PO-Raad, VO-raad en de lerarenopleidingen.